

جلسه ۵۱

صورت مشروح مجلس روز سه شنبه نهم شعبان ۱۳۲۳

مجلس تقریباً دو ساعت قبل از ظهر در تحت ریاست آقای موتمن الملک تشکیل و صورت مجلس روز شنبه قرائت شد

فائزین با اجازه - آقایان میرزا قاسمخان منتظر - السلطان - محمد هاشم میرزا

فائزین بدون اجازه - آقایان ناصر الاسلام - حاج شیخ اسمعیل

رئیس - در صورت مجلس ملاحظاتی است (اظهاری نشد) ملاحظاتی نیست صورت مجلس تصویب شد چنانچه آقایان مسبوق هستند دستور امروز شور در قانون درجات نظامی است ولی اکنون اگر مخالفی نباشد ۴ فقره اعتبار نامه های نمایندگان طهران حاضر است قبلاً قرائت میشود و رأی میگیریم بعد شروع بقانون درجات نظامی مینمایند (جمعی از نمایندگان تصدیق نموده و آقای عدل الملک راپورت شعبه اول را به مضمون ذیل قرائت نمودند)

در تاریخ ششم شعبان شعبه اولی دایره با اعتبار نامه آقای آقامیرزا طاهر تنکابنی نماینده طهران و صورت مجلس انتخابات حوزه مزبوره رسیدگی نموده انتخاب معزیه کاملاً موافق قانون بوده و شکایتی هم نرسیده است لهذا شعبه اولی با اتفاق آراء حاضرین صحت نمایندگی آقای آقا میرزا طاهر تنکابنی را که با اکثریت نسبی ۴۲۷۷ رأی از ۱۱۴۲۸ نفر رأی دهندگان انتخاب شده اند تصدیق مینماید

رئیس - راجع بانتهای آقای میرزا طاهر تنکابنی از طهران مخالفی هست یا نیست؟ (اظهاری نشد) آقایانیکه ایشان را بسمت نمایندگی تصویب می کنند قیام نمایند (اکثر نمایندگان قیام نمودند)

(نمایندگی ایشان تصویب و نیز راپورت شعبه اول راجع بنمایندگی آقای میرزا هاشم باینضمون قرائت شد) در تاریخ ششم شعبان شعبه اولی دایره و با اعتبار نامه آقای آقامیرزا هاشم نماینده طهران و صورت مجلس انتخابات حوزه مزبوره رسیدگی نموده انتخاب معزیه کاملاً موافق مقررات قانون بوده و شکایتی هم نرسیده است لهذا شعبه اولی با اتفاق آراء حاضرین صحت نمایندگی آقای آقا میرزا هاشم را که با اکثریت نسبی ۳۴۷۴ رأی از ۱۱۴۲۸ نفر رأی دهندگان انتخاب شده اند تصدیق مینماید

رئیس - راجع بانتهای آقای آقامیرزا هاشم ایرادی هست یا نیست؟ (مخالفی نشد) ایرادی نیست رأی میگیریم بنمایندگی ایشان آقایانیکه نمایندگی ایشان را تصویب میکنند قیام نمایند (اغلب نمایندگان قیام نمودند)

(راپورت شعبه سیم را آقای مبصر الملک مخبر شعبه مزبور باین مضمون قرائت کردند) در تاریخ یکشنبه هفتم شهر شعبان ۱۳۲۳ ساعت قبل از ظهر شعبه سیم در تحت ریاست آقای حاج شیخ محمد حسین استرآبادی با حضور ۹ نفر اعضاء منمقد گردید بصورت مجلس انتخابات طهران و اعتبار نامه های آقای آقا سید محمد رضای مساوات

رسیدگی شد انتخاب مشارالیه موافق قانون انتخابات انجام یافته و مطلقاً هم شکایتی نرسیده و از ۱۱۴۲۸ آراء مأخوذه آقای مساوات با اکثریت نسبی ۴۵۰۴ رأی از طرف اهالی طهران و توابع بسمت نمایندگی منتخب گردیده لهذا شعبه سو با اتفاق صحت نمایندگی ایشان را تصدیق مینماید

رئیس - در باب انتخاب آقای آقا سید محمد رضای مساوات مخالفی هست؟ (اظهاری نشد) رأی میگیریم آقایانیکه ایشان را بوکالت تصویب میکنند قیام نمایند

(عده کنیری قیام نمودند) رئیس - تصویب شد بیک فقره دیگر راپورت شعبه سیم راجع بنمایندگی آقای وحید الملک است قرائت میشود (بمضمون ذیل قرائت شد)

از تاریخ یکشنبه هفتم شهر شعبان ۱۳۲۳ ساعت قبل از ظهر شعبه سیم در تحت ریاست آقای حاج شیخ محمد حسین استرآبادی با حضور ۹ نفر اعضاء منمقد گردیده بصورت مجلس انتخابات طهران و اعتبارنامه آقای وحید الملک رسیدگی شد انتخاب مشارالیه موافق مواد قانون انتخابات انجام یافته و مطلقاً هم شکایتی نرسیده و از ۱۱۴۲۸ آراء ما حوزده آقای وحید الملک با اکثریت نسبی ۳۷۲۹ رأی از طرف اهالی طهران و توابع بسمت نمایندگی منتخب گردیده لهذا شعبه سیم با اتفاق صحت نمایندگی ایشان را تصدیق مینمایند

رئیس - در خصوص انتخاب آقای وحید الملک مخالفی هست یا خیر؟ (مخالفی نشد) رأی میگیریم بنمایندگی ایشان آقایانیکه ایشان را بسمت وکالت تصویب میکنند قیام نمایند (اغلب نمایندگان قیام نمودند)

رئیس - تصویب شد آقایان مسبوق هستند که در جلسه گذشته از طرف آقای سلیمان میرزا راجع بودجه اظهاراتی شد و چون آقای وزیر مالیه تشریف نداشتند بنام تمام آن مذاکرات امروز با حضور ایشان بشود حالاکه تشریف آورده اند اگر در این باب مذاکراتی هست در صورتیکه مخالفی نباشد قبل از اینکه داخل در دستور بشویم مذاکره شود بعد شروع بدستور نمائیم

سلیمان میرزا - در جلسه قبل بنده شرحی راجع بودجه اظهار داشتم و البته بنظر آقای وزیر مالیه رسیده و دیگر محتاج به تکرار نیست اما چون در حضور ایشان نبوده لازم است مختصری از اظهارات خود را مجدداً عرض کنم اهمیت بودجه و اصلاح جمع و خرج يك مملکتی محتاج بطول و تفصیل و شرح و بیان نیست هر چه هست چه در زندگانی شخص و چه در زندگانی اجتماعی اساس اصلاح آن بر روی مالیه است اگر يك مملکتی مالیه اش کاملاً اصلاح شود و دارای يك اضافه دخلی هم باشد میتواند اميدوار بود که رو باصلاح می رود زیرا که اساس هر اصلاحی مالیه است فرضاً اگر يك مملکتی بخواهد قوای تأمینیه خودش را زیاد کند یعنی زاندر امری و نظایه را در ولایات و اطراف بسط بدهد محتاج بمالیه است یا آنکه اگر بخواهد معارفش را اصلاح کند و افکار مردم را باز نماید و حقیقتاً آنها را از ترتیب زندگانی بشری آگاه کند باز اگر تکلیف مالیه درست معین نباشد

عاجز خواهد شد و اگر فرضاً با فشار بیکدم حلو برود در عرض ۲ ماه که پول نرسید باز عقب می رود ترتیب آن برهم می خورد مثلاً عدلیه که یکصد و چهل هزار تومان از برای تشکیلات آن در ولایات معین شده و مهمترین همه کارها است و همچنین تشکیلات معارف در ولایات بواسطه اینکه بودجه بمجلس نیامده است معطل مانده اگر بودجه بمجلس می آمد و جمع و خرج را اصلاح می کردیم البته مهم تر و بهترین چیزها این بود که بودجه عدلیه و ولایات را تصدیق و تشکیلات عدلیه را در ولایات تصویب کنیم که در سایر نقاط مملکت هم عدلیه های منظمی باشد و شهابتاش در همه جا دائر شود در واقع تمام مردم از حیث احقاق حق خودشان راحت شوند تصور میکنیم هر اصلاحی که در ذهن متصور شود بدون بودجه و مالیه صورت خارجی و وقوع پیدا نخواهد کرد و بهمین دلیل ادست که در حکومت های مشروطه و حکومت هائیکه ملت میخواهد اختیارات را بدست خودش بگیرد روح همه چیز را در دست خودش خودش میگیرد زیرا در قانون اساسی ذکر شده که نظریات در نظام یا امثلیه یا معارف یا عدلیه از خصایص مجلس شورای ملی است بلکه همه این ها را در يك مرکز جمع کرده و آن مالیه است و قرار گذاشته شده است که مالیه در تحت اختیار مستقیم و نظارت مخصوصه مجلس باشد در مملکت ما که مشروطه است و مجلس سنه است در قانون اساسی بهیچوجه بمجلس سنه حق داده نشده که در مسئله مالیه مذاکره بکند و در مالیه فقط آراء مجلس شورای ملی مستقیماً موثر است و هلتش همین است که روح همه چیزها مالیه است چون اگر يك تشکیلاتی را زائد و غیر لازم پیدا کنیم می توانیم آنرا در موقع تصویب بودجه حذف کنیم زیرا وقتیکه ما از برای فلان تشکیلات پول ندهیم آن تشکیلات پول ندهیم آن تشکیلات منحل میشود و اگر يك تشکیلاتی را لازم دانستیم و خواستیم شعبات آنرا در ولایات زیاد کنیم البته بودجه آنرا زیادتر میکنیم پس هر چه هست در بودجه است و با این ترتیب در تمام مدت حکومت ملی این مملکت بیچاره اصل و اساس تمام مطالب که بودجه هست بمجلس نیامده در مجلس اول مسئله بودجه بخرج و تعدیل وظائف و طبع کردن يك کتابچه برای وظائف گذشت و در مجلس دوم مدت شش هفته ما لاینقسط و کلاستوال کردند و اگر مذاکرات مجلس آن دوره را ملاحظه بفرمائید معلوم میشود که مدت شش هفته ما و کلا در این باب مذاکرات نموده و تعقیب کردند مثلاً اینکه پیش از جلسه قبل همینطور شروع به تعقیب این مطالب کرده ام آنها هم تعقیب کردند و همینقدر يك نعمتی را که در آن دوره (با اقدامات مجدانه) ضمیمه شده بود می شنیدیم که وزیراه در همین کرسی نطق یا در محل های خودشان اظهار میکردند که (تعلیمات لازمه داده شده است) بودجه را بمجلس بفرستند تا اینکه بالاخره دوره مجلس منقضی شد و مجلس باین نعمت عظمی نرسید که بودجه مملکتی را اصلاح و بوظیفه واقعی خود عمل نماید در این دوره با اینکه مکرر از وزیر می شنویم که هشت کرور یا یازده کرور یا پنج کرور کسر داریم ولاینقطع صحبت از کسر دخل است باز بودجه بمجلس نیامده و این

کسر هم اصلاحش بتوسط مجلس باید بشود بیشتر از چندین راه هم از برای اصلاح این کسر نیست یا باید از مخارج زائده حذف کرد و بعضی مخارجی را که لازم نیست فرضاً مثل انبار فله که چهل یا سی هزار تومان می گفتند بوجه دارد باید کسر نمود و بعضی تشکلات غیر لازم را در وزارت خانه حذف کرد البته این راه هم کسر بودجه را کاملاً اصلاح نمیکند ولیکن تا یک اندازه محلی بیدامیشود و بعد از این راه راهی که میتوان بواسطه آن کسر بودجه را اصلاح نمود وضع مالیات است اگر امروز ما میخواهیم مالیاتی وضع کنیم منطقاً بنده تصور میکنم موقع نداشته باشد بجهت اینکه ممکن است مالیات دهندگان تصور کنند که این مالیات خرجش چه چیز است و بگویند سایر مالیاتهایی که ما مرتباً می برداریم هنوز مصرف آن بر ما معلوم نیست و حساب جمع و خرج مملکت را نمیدانیم و البته هر کس که یک پولی را میدهد باید جمع و خرج آنرا بداند ما که کلای آن مردم هستیم و در اینجا حاضر شده ایم و اولین وظیفه ما حفظ بودجه است هنوز بدبختانه در این سه دوره نمیدانیم بودجه و جمع و خرج مملکت ما چه چیز است و بودجه یک معمای لابنتل یا بعبقده قدها یک طلسم مشکلی شده است و نمیدانیم این بودجه در کجاست و چه روزی از این طلسم خلاص میشویم بکروزی را که روز سعادت میدانیم به بینیم که بودجه جمع و خرج مملکت در روی میز و کلا در جرائد منتشر باشد و بنده می بینم باین کسری که برای بودجه ذکر میشود چون لابنتل قطع ماه بماه پرداخته میشود هیچ قانونی هم بمسابق خود حکم فرمایند هر روز و هر قدر بگذرد و بودجه دیرتر بمجلس بیاید و دیرتر شروع باصلاحات آن بشود ما روزانه یک میلیونی ضرر می کنیم حالا چه مقدار ضرر میکنیم چون هنوز بودجه نیامده معلوم نیست اگر کسر بودجه هشت کرور است بآن نسبت روزانه ضرر داریم و اگر بازده کرور باشد بهمان نسبت ضرر خواهیم داشت و این ضرر را هم ما نمیدانیم بیچاره مولکین ما مدهند و ما نمیتوانیم جبران این ضرر را بکنیم مگر اینکه اهم از همه کارهای خودتان بودجه را قرار دهیم امروز فرضاً قانون ترفیع درجات نظامی را که در مجلس مطرح شده بگذرانیم اما یک نظامی که بودجه نداشته باشد نظامی است که فقط در کتاب نوشته شده مثلاً یک عده صد هزار نفری نظام را قرض کنید اما اگر پول نداشته باشیم ماه بماه سر باز بدهیم ممکن است یکصد هزار سر باز را یک میلیون یا صد میلیون قرض کنید هیچ تفاوت نمیکند یک آرزو و آمل خیالی است پس اگر نظام میخواهیم بیاید بر گردیم بسمت بودجه این است که بنده متأسفانه با اینهمه مذاکرات و جدیتهایی که از طرف کمیسیون میشود غیر از بودجه معارف و عدلیه و اخیراً هم بودجه یست و تلگراف چیز دیگری ندیده ام در صورتیکه از همه مهمتر بودجه ماله است که باید درست در آن دقت کرد و دید آن افراط هائی که میکنند اصلاح شده است یا خیر اگر اصلاح نشده است اصلاح شود و همچنین سایر بودجه های عده مثل بودجه وزارت داخله و وزارت خارجه که یکمدهای خیلی بزرگی در آنها دیده میشود باید اصلاح شود

این است که بنده محض یاد آوری عرض میکنم آیا تاکی این بودجه ها را که آقای وزیر ماله میتوانند بدهند آیا تمامه ششم سال خواهد رسید آیا در ظرف یک هفته خواهد رسید ؟ خوبست یک جواب قطعی بفرمایند که ما بدانیم چه روز رسماً دارای بودجه خواهیم شد و اگر مائمی هم در اینکار هست که مجلس باید بر طرف کند بفرمایند تا بر طرف بکنند

وزیر مالهیه - فرمایشات شاهزاده سلیمان میرزا خیلی صحیح است و صحتش واضح تر از آن است که بنده عرض کنم فقط می توانم عرض کنم که بنده کاملاً بانام جزئیات فرمایشات ایشان موافقم و چنانچه خودشان فرمودند و خاطر نمایندگان محترم هم مسبوق است در این مدت هفت سال دولت و مجلس هیچکدام موفق نشده اند که ترتیب یک بودجه بدهند و در این دوره اول دفعه است که باینکار شروع شده است و مدتی است دولت کمیسیون برای نوشتن بودجهها تشکیل داده و تمام آنها هم نوشته شده است ولی متأسفانه در تغییرات کابینه دوسه وزارت خانه بودجه های خود را دوباره برده اند که در آنها تجدید نظر نمایند بعضی از آنها را مراجعت داده اند و بمجلس آمده است و بعضی از قبیل بودجه وزارت خارجه و وزارت داخله هنوز بکمیسیون بر نرفته مخصوصاً بنده یک نفر مأمور معین کردم که از چند روز قبل هر روز برای مطالعه آنها میرود و چندین دفعه هم با و وعده داده بودند که گویا آخرین وعده که داده اند امروز است که آن بودجه را بیاورید بنده شخصاً یک جدیتی در اتمام بودجهها داشتم و مخصوصاً خودم بآن کمیسیون رفتم و مدتی نشستم بودجه وزارت جنگ در آنجا بود تجدید نظر و تبادل افکار در آن کردیم بودجه مرکزی آن تمام شده است بودجه ولایات و وزارت جنگ هم منوط بنظریات وزارت داخله بود آنرا هم قرار دادیم رئیس محاسبات وزارت جنگ ببرد بنظر خود آقای رئیس الوزراه برساند و وزیر داخله آن را تمام کند و بمجلس بیاید اما در موضوع بودجه وزارت ماله در این باب بنده بیگوار نبودم و غالب اوقات هم صرف اصلاح آن میشود و میخواهم یک بودجه از وزارت ماله بمجلس بیاید که حقیقاً صحیح و مطابق صرفه دولت باشد اسامیش مرتب شود فقط یک ملاحظاتی لازم دارد که گمان میکنم دو سه روزه تمام شود و بمجلس بیاید بنده بهیچ معتمد نبودم الفاظ (تملیحات لازمه و اقدامات مجدانه) را تجدید کنم عقیده بنده همین بوده است که در عملیات باید بجدت کار را تمام کرده و بنده میتوانم بنمایندگان محترم اطمینان بدهم که در همین چند روزه بودجه مرتباً بمجلس خواهد آمد و اتمام بودجهها شاید زیادتر از یک ماه طول بکشد و کلیتاً بنده در مسئله بودجه یک نظری داشتم و میخواستم هیئت وزراء و هیئتطور خاطر نمایندگان را مسبوق کنم که جمع و خرج یا رسال چطور بود و چقدر هایدی داشته و چه خرج کرده ایم و در تمام این مدت هفت هشت سال هم هیچ همچو صورتی نوشته نشده بود و بعضی از کارکنان زوات ماله چند روز مشغول اینکار شدیم و صورت خلاصه از جمع و خرج نوشتیم و چند روز قبل بهیئت دولت دادم که در سنه ماضیه چقدر هاید شده و چقدر خرج شده و از روی آن میتوانیم بدانیم چقدر کس بودجه خواهیم داشت و

لازم میدانیم آن صورت را قبلاً بکمیسیون بدهد ارائه بدهند که آقایانیکه در کمیسیون بودجه تشریف دارند بدانند که عایدی مملکت ما چقدر است آن را در نظر بگیرند و بودجههاییکه بمجلس می آید از روی آن مصارف لازمه را تصویب کنند و اما در موضوع کلیه جمع و خرج قانون کلیه دول بر این است که مخارج لازمه را اول در نظر بگیرند و برای مخارج لازم پیدا میکنند بنده هم مخالف با این ترتیب نیستم الا اینکه مقتضیات مملکت ما امروز یک طوری است که ما نمیتوانیم با این ترتیب بودجه مملکت را اداره کنیم و ناچاریم باینکه عجله و هتدالسنه بودجه را با تقییل مخارج وفق بدهیم و مخارج را کم بکنیم آنوقت شروع به تکثیر عایدات بکنیم و برای این مسئله هم بنده یک ترتیبی داده ام و گمان میکنم آنقدر ها تفاوت حاصل شود اگر هم بشود یک چیز جزئی خواهد بود و آن راه هم به تکثیر عایدات می توانیم معطن شویم که در سال بعد تلافی خواهیم کرد اما اینکه ماهیانه باروزانه این مخارج کراف داده میشود و آنرا هم بنده معتمد که صحیح است و برای این مقصود اقدام کرده ام و بولایات تلگراف کرده ام که باندازه که لازم است در ولایات اجزاه نگاه بدارند و اجزاه زیادی را حذف کنند تا بودجه به مجلس بیاید البته آنوقت کم و زیاد آن بسته بنظر مجلس است و هر طور قرار دادند رفتار میشود باین نظر تصور میکنم یک مبلغ گزافی را ضرر نکرده باشیم و جلوگیری از مخارج کرده باشیم تا بودجه از مجلس بگذرد باز تکرار میکنم که امیدوارم بشرط حیات بتوانم بزودی این بودجه را بمجلس بیاورم و از مجلس بگذرانم

رئیس - چند نفر از آقایان اجازه خواسته اند بعد از اظهارات آقای وزیر ماله دیگر آقایان لازم میدانند مذاکرات تعقیب شود

مدرس - بنده یک توضیحی میخواهم

رئیس - بفرمایند

مدرس - میخواهم این مسئله را بر رسم که شاهزاده سلیمان میرزا فرمودند تا بودجهها ننگرد حقوق بر طبق سابق داده خواهد شد و قانون در سابقش تأثیر نمیکند بنده گمان این است که همین خیال منشا این شده است که وزارتخانهها بودجهها را عقب می اندازد و گمان میکنم هر چه عقب بیاورند باز حقوقشان بترتیب سابق خواهد بود ولیکن بنده عرض میکنم چنین نیست بودجه غیر از قانون است در سابقش تأثیر نمیکند ولیکن بودجه چه هر ساله چنانکه معمول است در آخر سال پیش باید بودجه سال بعد درست شود و اگر درست یا مهابا نشد نه این است که بترتیب سال سابق باید باشد اگر بودجه تا وسط سال هم درست نشود از اول حمل اجرا میشود حالا وزارت خانهها میخواهند بیاورند میخواهند بیاورند و بگذارند آخر حوت بیاورند بهر حال حقوق بر طبق آن بودجه قانوناً از اول حمل باید داده شود و ابتدا ترتیب سابق در حمل آینه تأثیر ندارد و هر سالی باید بودجه اش علیحده تصویب شود پس خاطر تمام وزارت خانهها را مستحضر میکنم که میخواهند بودجههاشان را بیاورند یا بیاورند تا بودجه نگذشته هر چه بآنها داده میشود هلی الحساب خواهد بود حالا مختارند میخواهند زود بیاورند میخواهند دیر بیاورند

وزیر مالهیه - بنده در این فرمایش که آقای مدرس بفرمایند داخل شده ام و بعضی جاها که مانع نداشته است بهیمن ترتیب قرار داده ام که بودجه از اول سال اجرا میشود ولی در بعضی موارد دچار اشکال خواهیم شد و گمان میکنم این را در حکم کلیه نمیتوان قرارداد و در بعضی موارد که می توانیم اجرا کنیم میکنیم در بعضی موارد که نمی توانیم ناچار این سه ماهه را باید قائل شویم که بترتیب سنه ماضیه حقوقشان ادا شود و از اول سرطان اعلان عمومی شود چنانچه بنده در وزارت ماله اعلان کرده ام که حقوق اشخاص بترتیبی که بودجه از مجلس خواهد گذشت تادیه خواهد شد

رئیس - مذاکرات در این باب کافی است و امیدواریم هیئتطوریکه آقای وزیر ماله وعده داده اند تا یکماه تمام بودجه ها بمجلس بیاید یک شوالی هم آقای شیخ اسدالله در باب دوازده هزار خروار جنس انبار دولتی کرده بودند وزارت ماله ابلاغ شد جواب را امروز میدهند یا روز دیگر

وزیر مالهیه - بلی امروز جواب میدهم

حاج شیخ اسدالله - چند روز قبل در روزنامه ارشاد بکنفر میرزا ابوالقاسم نام قروینی که بنده نه او را میشناسم و نه ملاقات کرده ام یک اعلانی منتشر کرده بود و در آنجا مینویسد که من حاضر هستم با دلائل و اسناد مدال کنم که دوازده هزار خروار غله در ظرف دو سال در انبار تقبل شده است و از برای اثبات این مطلب مستلزم شده است که هر گاه نتوانستم ثابت کنم اقل مجازات من تیرباران باشد یک چنین شخصی یک اعلانی در روزنامه کرده بعد از چند روز دیگر بنده شنیدم (صدق و کذب او را نمیدانم) که یک شب نامه برای او فرستاده شده است و علاوه بر این در حضرت عبدالعظیم یکی از اجزاه انبار او را ملاقات کرده و مذاکراتی با او داشته امینی بر تهدید و تطمیع مطابق همین شرحی که در روزنامه اعلان کرده گویا هر عده هم بمجلس تقدیم کرده بهلاوه در روزنامه می نویسد که از برای اداره کردن انبار من حاضر هستم که مای سیمد تومان آنجا را با ضمانت بکنفر تاجر معتبر که خود وزارت ماله ضمانت او را قبول کند اداره کنم ولی چون این مطلب خارج از ترتیب اداری است بنده کاری ندارم ولیکن راجع بوضوح اول که بنظر بنده اساسی می آید باید دولت و وزارت ماله مخصوصاً این مطلب را تعقیب کند و او را در یک مجلس و محکمه بخواهد که مطالبش را اظهار کند و اسناد خودش را ارائه بدهد و ثابت کند آنوقت اگر این اعلانی را که در روزنامه نسبت بیک اداره مهم دولتی مثل اداره انبار کابنقدر محل توجه است و باید یک اشخاص صحیح العملی در آنها متصدی کار باشند کرده است اصل دارد و توانست ثابت کند که یک خدمت فوق العاده بدولت کرده و باید مباشرین و متصدیان انبارا مجازاتهای خیلی سخت بکنند و این شخص را که این کار را کرده است مورد مرحمت قرار بدهند و یک انعام فوق العاده در مقابل این خدمت با و اعطاء شود و اگر هر آینه یک اعلان بی اصلی در بیگروزی نامه کرده و مطابق آن اعلان هر عده هم به مجلس داده نتوانست این مطلب را ثابت کند آنوقت این شخص باید یک مجازات خیلی سختی بشود که نسبت بیک همچو اداره

تعت باین بزرگی نژاد بنده از آقای وزیر ماله سؤال میکنم که آیا در این موضوع و این اعلان اقدامی فرموده اند ؟ و آیا صدق و کذب این مطلب بر وزارت ماله معلوم شده است یا خیر و اگر اقدام نکرده اند چرا نکرده اند و اگر میخواهند اقدام کنند تاکی این اقدام را خواهند کرد و باطلاع نمایندگان خواهند رسانید

وزیر مالهیه - بنده و تمام اشخاصی که وطن خواه باشند باید ملاحظه و فکر کنیم که وقتی یک چنین آدمی می آید و میگوید من ثابت میکنم دوازده هزار خروار افراط و تفریط یا فزندی در انبار دولت شده است مسلماً قابل انکار نیست که اگر این آدم بتواند دعوی خودش را ثابت کند مستحق خیلی مهربانیا و جایزه ها و انعام ها خواهد بود برای اینکه یک خدمت بزرگی کرده است بنده نمیتوانم معتقد باشم که هیچ دزدی و تقلب در انبار نشده است و نمیتوانم هم معتقد باشم که این آدم بتواند ثابت کند که در دوسال دوازده هزار خروار در انبار تقبل شده است ولی بهتر این آدم عوض اینکه در روزنامه بنویسد یا هر عده بمجلس بدهد یک مختصر پیشنهادی بوزارت ماله میداد خودش را معرفی میکرد مسلم است وزارت ماله با کمال میل او را قبول میکرد و عقاید او را استقبال میکرد و برسدیگی اینکار مشغول میشد ولی متأسفانه باینکه هر عده بمجلس داده است و در روزنامه هم اعلان کرده است ما او را بیدان میکنیم و نمیدانیم کجا است و چه جا است و آدرس او چیست البته ما این مسئله را تعقیب خواهیم کرد ولی خیلی شایسته و سزاوار بود که در اظهار یک چنین خدمتی آن قسمت اخیر را اظهار نکرده باشد که من بفلان مبلغ انبار را اداره میکنم از این مطلب همچو مفهوم میشود برای نفع شخصی بوده یا شاید هم نبوده است ولی عرض میکنم اداره انبار و همچنین سایر عایدات دولتی را وزارت ماله نمیتواند مقاطعه بدهد شاید بشود بعضی جزئیات را استثناء قرار داد در صورتی که صرفه دولت باشد مقاطعه داده شود ولی انبار از چیز هائی است که وزارت ماله نمیتواند مقاطعه بدهد برای اینکه ترتیب مقاطعه را در سنوات قبل دیده ایم و عود به قرا صحیح نخواهد بود وزارت ماله یک مخارجی برای انبار نوشته است و صورتش هم حاضر است و گویا بکروز هم در مجلس عرض کردم که از مخارج سابق خیلی کمتر خواهد شد و باید این ترتیب بموقع اجرا گذاشته شود البته این آدم هم اگر یک پیشنهادی داشته باشد که مقرون بصرفه دولت باشد وزارت ماله با کمال میل قبول خواهد کرد و راپورت تحقیقات را هم بعد بمرض مجلس خواهم رسانید

حاج شیخ اسدالله - در قسمت اخیر خود بنده هم عرض کردم که چون این عنوان مقاطعه است داخل در این موضوع نمیشود و فقط نظر آقای وزیر ماله را بآن پیشنهادی که آقای میرزا قاسم خان کردند و مجلس هم تصویب کرد مسبوق میکنم و در اینجا راجع بانبار دولتی مذاکره شد که ۳۶ هزار تومان بودجه او هست و باید بودجه او را فوراً نوشت و بعد از گذشتن از کمیسیون بودجه بموقع اجرا گذارد نظر وزارت ماله را بآن مطلب جلب میکنم و تقاضا میکنم همانطور بموقع اجرا گذاشته شود و یک حرف و میل باین مبینی فکر در آنها نشود

امادر آن موضوع که میفرمایند این شخص معلوم نیست کیست و آدرسش چیست اسمش را در روزنامه نوشته و آدرسش و نمره خانه اش را هم معین کرده و تمام جزئیات خودش را معرفی کرده است که هیچ مورد شبهه نشود و از قراریکه مینویسد حاضراست در یک محکمه مطالب خود را با یک اسناد و دلائلی ثابت کند

وزیر مالهیه - بنده بودجه انبار را ۲۰ روز پیش نوشته ام ولی بواسطه بعضی جهات که نمیتوانم شرح بدهم تا امروز بتأخیر افتاده است ولی بموقع اجراء خواهیم گذاشت این آدم را هم مخصوصاً میخواهم و مجلس قرار میدهد که بتواند مطلب خودش را اظهار کند و آنچه را اعلان کرده ثابت کند بعد نتیجه را عرض میروانم

رئیس - دستور امروز ترفیع درجات نظامی است در کلیات این قانون اگر ایرادی هست بفرمایند

حاج شیخ اسدالله - در کلیات این قانون ترفیع رتب نظامی بنده یک عرضی دارم و آن این است که قانون ترفیع رتب فرجه قانون نظام است در ابتدای این قانون بعض مواد نوشته شده است راجع بر باز گیری که خیلی مختصر و مجمل است و در واقع معلوم نیست چیست نوشته شده است سر باز گیری مطابق معمول قدیم خواهد بود و معلوم نیست معمول قدیم از روی چه زمینه بوده است و بعبقده بنده باید قبلاً قانون نظام نوشته شود و بعد از نوشتن آن وقت داخل در ترفیع رتب نظامی شده و تا وقتی که قانون نظام نوشته نشده بنده عقیده ام اینست ترفیع رتب نظام موهومی را نباید موضوع مذاکره قرار بدهم و اوقات مجلس را صرف اینکار بکنیم

سردار سعید مخبر کمیسیون نظام - در قسمت اول فرمایش آقای حاج شیخ اسد الله بنده نبودم حالا که آمدم قسمت اخیر فرمایش ایشان بوده و میفرمودند که قانون نظام باید نوشته شود بعد از اینکه قانون نظام نوشته شد آنوقت برویم سر قانون ترفیع رتب بنده اولاً از آقای حاج شیخ اسدالله سؤال میکنم که بفرماید این قانون نظام چیست و مقصودشان از قانون نظام چه چیز است این را توضیح بدهند تا بنده جواب عرض کنم

سردار معظم - بنده شخصاً خیلی آرزو مند بودم که یک قسمت اعظم وقت مجلس مصروف باصلاحات نظام مملکت بشود و متأسفانه می بینم این قانون که پیشنهاد شده است احتیاجات حالیه فوریه نظام و همچنین احتیاجات مملکت را رفع نمیکند و عقیده بنده این است که باید مطالب مهم متوجه شد نه یک مطالبیکه درجه سوم اهمیت را داراست در اینجا ممکن است دو نظر مختلف در کار باشد و بعضها شاید عقیده شان این است که بدون مراجعه با احتیاجات امروزی مملکت باید بطور کلی قوانین را نوشت و در یک کناری گذاشت تا بعد موقع اجرای آن برسد این یک نظری است ولی بعضی آن عقیده را ندارند و بنده هم از آن اشخاصی هستم که این عقیده را ندارم و عقیده ام این است که قانون را مقنن باید فقط در یک موقعی بنویسد که احتیاج بآن را حس کرده باشد و مطمئن باشد که این قانون اجرا میشود و الا علاوه بر اینکه از آن قانون نتیجه حاصل نمیشود یک ضرر

بداخلی هم متدرجاً مردم توجه میشود و متأسفانه این ضرر در مملکت ما جاری شده است و باید سعی کنیم و جلوگیری کنیم زیرا وقتی که قانون نوشته شده و وسائل اجرای آن موجود نبود طبعاً چرا نتواند شد آنوقت احترام قانون از نظر مردم میبرد وقتی که مردم هادت کردند باینکه يك قانونی که نوشته شد اجرا نمیشود هیچ قانونی در مملکت نتواند اجرا آنوقت قوانینی که از برای مملکت وضع شده اجرا نشد يك تجملی است که يك موقعی را گذرانده اند و نوشته اند و برخواسته اند و يك قانونی نوشته اند و در يك کتابی گذاشته اند و هیچ بان عمل نمیشود در این قانون دومطلب است که مخلوط بهم است یکی اینکه چهار پنج ماده اش راجع است بطرز سر باز گیری که بنده کاملاً باین قسمت موافقم زیرا محل احتیاج ضروری امروزی مملکت است یعنی تکلیف قطعی امروزه سر باز گیری است و بنده کاملاً موافقت دارم که در مجلس تکلیف معلوم شود ولی بنده آرزو مند بودم کمیسیون نظام این دو مطلب را از هم تفکیک میکرد و در دولاچه پیشنهاد میکرد آنوقت بنده در آن قسمت سر باز گیری خیلی جدی و موافق بودم که تکلیف سر باز گیری معین شود بیک قسمت دیگر این قانون که راجع بتفریع رتبه های نظامی است بنده مخالفم و چون موافق خیلی زیاد است و در مواد نمی توانم مخالفت خود را عرض کنم این است که در کلیات عرض میکنم چون قبل از اینکه بخواهند قانونی برای رتب نظامی بنویسند ابتداءً چند چیز را بطور مقدمه باید طی کنند یعنی ابتداءً يك بنای سابق محکمی را برای نظام قائل شوند و نظام را کلیه بر روی يك اساس محکمی بگذارند و آن تشکیلات فطمی را که میخواهند رده بندیهای نظام را معین بکنند و از نقطه نظری ولی هم مطمئن شوند و بالاخره بعد از اینکه رأی تشکیلات نظامی را معین کردند و مطمئن شدند که این تشکیلات از روی کافذ تخطی خواهد کرد و وجود خارجی پیدا خواهد کرد و مثل ترتیبات گذشته بياز تمام اصلاحات در فورما منجر با حصار يك عده در مرکز نخواهد شد که بعد بواسطه نرسیدن پول آن عده متفرق نشوند آنوقت پس از اینکه این دوسه مقدمه طی شد معلوم است آن دستجاتیکه دهرت میشوند صاحب منصب لازم دارند و چون صاحب منصب هم باید تفریع رتبه اش در مقابل خدمت و خدمت محدود بیک حدود قانونی باشد باید قانون تفریع رتبه نظامی نوشته شود بنا براین بنده تصور میکنم بهترین است که این لایحه را در کمیسیون نظام تجزیه و تفکیک کنند و آن قسمتی که راجع بسرباز گیری است چون امروز خیلی محل احتیاج است بمجلس بیاورند و بگذرد و آن قسمتی که راجع بتفریع رتبه است آنرا موکول بیک وقت دیگری بکنند که موجبات پیشرفت و وسائل اجرای آن بیشتر از حالیه موجود باشد.

مخبر - اولاً آقای سردار معظم فرمودند که من در کلیات مخالفم در حالیکه بنده تصور میکنم کلیتاً مخالفت ندارند یعنی میفرمایند خوب بود این قانون تجزیه همش و بیک قسمت آن که راجع بسرباز گیری است و مهم است میگذاشت و بیک قسمت دیگری که راجع بتفریع رتبه است میماند برای وقتیکه احتیاجان بان بیشتر از حالیه باشد بنده تصدیق میکنم همانطور

است که میفرمایند ولی ترتیب نظام مثل يك رشته زنجیر میماند که بهم متصل است و خیلی مشکل است که بیک قانونی را که راجع بنظام است میتوانیم تجزیه کنیم و هر قسمت آنرا در يك مورد بگذاریم مامجبور هستیم بیک قانونی را که وضع میکنیم از اول تا آخر آنرا بیکدفعه از مجلس بگذاریم حتی مواد مجازات آنرا هم از مجلس بگذاریم تا تکلیف معلوم شود اما اینکه فرمودند بعضی شاید بان قانون عمل نکنند و اسباب بد اخلاقی اهالی شود و قانون اجرا نشود و در بوطه اجمال بماند بنده عرض میکنم این دلیل نمیشود هر قانونی ممکن است خوب عمل شود و ممکن هم هست هیچ عمل نکنند این دلیل بدی قانون نیست زیرا بهترین قوانین عالم قرآن است و ممکن است بعضی بان عمل نکنند اما اینکه فرمودند این قانون احتیاجات امروز را پیش بینی نمیکند بنده عرض میکنم ترتیبات نظام يك صورتی دارد که اگر مملکت احتیاج بنظام داشته باشد باید از (الف) شروع کنند و به (یا) ختم نمایند و ممکن نیست تجزیه شود اگر میخواهید نظام داشته باشید مجبورید بهمین شکلی که نوشته شده است شروع بکنید و تمام این قانون را کاملاً بگذارید بعد عمل کردنش بسته ببودجه مملکت و برای مجلس شورای ملی است

رئیس - این قسمتی که امروز مطرح است کدام يك از آن قسمتهاست ؟

مخبر - قسمت سر باز گیری است که آقای سردار معظم هم تصدیق دارند .

رئیس - چون آنروز راجع بقسمت سر باز گیری فرمودید حاضر نشده است و قسمت تفریع رتبه حاضر است و ما هم آن قسمت را جزء دستور قراردادیم

مخبر - عرض کردم این قانون اسمش قانون تفریع درجات نظامی است ولی اول از سر باز گیری که دارای شش ماده است شروع میشود بعد بتفریع درجات نظامی میرسد

رئیس - پس معلوم میشود این قانون قانون اساسی نظام است - آقای سلطان العلماء مخالفید ؟

سلطان العلماء - بلی با فرمایشات آقای سردار معظم مخالفم .

رئیس - پس موافقت ؟

مدرس - عرض بنده با اینکه بر حسب ظاهر خارج از وظیفه من است ولی چون وظیفه من است عرض میکنم دو چیز در مملکت توانمند که فریضه اهالی مملکت است که باید تمام قوای خودشان را برای این دو چیز صرف کنند و این دو چیز مقدم تر از تمام چیزها است یکی ماله است و یکی هم نظام و مملکتی که این دو چیز را ندارد مثل مملکت ما است که در حقیقتاً مملکت نیست و واقعتاً ندارد فقط اسم است ولیکن تفریع رتبه مثل این است که ما در مجلس مذاکره کنیم و خوبست دو تا منار بسازیم یکی هشتصد ذرع باشد و حال اینکه نه پول داریم و نه نوبت به خارج آن رسیده است مذاکره تفریع رتبه را کردن غیر از اینکه مملکت صاحب منصب و شمشیر بند و حقوق بر زیاد میکند دیگر هیچ فائده ندارد بنده عرض میکنم تفریع رتبه بخدمت است پس باید اول یعنی در همین مجلس اگر آقای رئیس بفرمایند مطابق قانون است شروع کنیم بقانون سر باز گیری قانون سر باز گیری را کاملاً بنویسیم بعد از آن که

دارای سر باز شدیم آنوقت شروع بقانون تفریع رتبه کنیم و این هم از واجبات ذیل است نه از واجبات هرفی از واجبات ذیل است که ما سر باز داشته باشیم و حافظ مملکت داشته باشیم و حافظ تنور داشته باشیم آنوقت البته وقتیکه سر باز گرفتیم پیشنهاد میکنند که بعد از خدمت تفریع رتبه داده شود پس ما بین این دو مطلب خیلی فاصله است یعنی با هم قرب ندارند که ما اسمش را قانون تفریع رتبه بگذاریم پس بنده بکلی مخالفم بواسطه اینکه بعد از تجربیات این چند سال دیدیم این اشغالی را که تا حال داشتیم ما را بجائی نرسانیدند و باید فکری بکنیم که ما را نجات بدهند بنده هم که داخل در مواد شوم عرض خود را خواهم کرد

مخبر - اولاً از قراریکه ملتفت شدیم آقای صحبت قشون اجباری را میخواستند بفرمایند عقیده آقا صحیح است و بنده تصدیق میکنم و باید همین طور باشد ولی قسمتی که در اول این قانون نوشته شده است موافق است که امروز از برای سر باز گیری اجباری هست بیکمقداری شرح داده شده است و در آنجا مخصوصاً قید شده است که هر ساعت رفع آن موانع شد باوضع بیک قانون جدید فوراً صورت تغییر خواهد کرد و نظام مملکت ما اجباری خواهد بود و بنده در جزئیات آن عرض خود را خواهم کرد اما در اینجا بنده گمان میکنم آقا درست را بپورت کمیسیون که خدمتشان تقدیم شده است ملاحظه فرموده اند اینکه میفرمایند تفریع رتبه هیچ فائده برای ما ندارد جز اینکه یکدفعه شمشیر بند زیاد میکند عرض میکنم این اشتباه است بجهت این که اگر شما سر باز نداشته باشید چطور می توانید شمشیر بند داشته باشید یا اینکه در همین قانون مخصوصاً قید شده است که کسی بر تبه سلطانی نرسد مگر اینکه دارای يك گروهان سر باز باشد پس اگر صاحب منصب شمشیر بند دارای يك قسمت ابوابجمی نباشد شمشیر بند نخواهد بود و تکلیف آنها در این قانون کاملاً معلوم شده است که از چه قرار است از کجا معلوم شد که بعد از وضع این قانون شروع بزیاد کردن شمشیر بند خواهد شد البته حالت نظام يك نقشه را دارد که از برای يك بنائی کشیده میشود در این نقشه باید تمام جزئیات کشیده شود تا اینکه شروع ساختن آن بنا بکنند و این بدیهی است که اول باید چوب او را حاضر و بعضی لوازمات او را حاضر کرد تا شروع بکار بشود اگر ما يك قسمت آنرا حاضر بکنیم از برای قسمت دیگرش معطل خواهیم ماند و شاید آن قسمت دیگر هم از میان برود بنده عرض میکنم آنروزیکه بخواهند نقر سر باز داشته باشید مجبور خواهید بود يك نفر ده باشی داشته باشید و جز از روی قانون نظام و قانون تفریع درجه ممکن نیست شما بتوانید سر باز بگیرید و ترتیب تفریع رتبه نظام را بدهید یا اینکه هر وقت يك رسد بیست و پنج نفری بخواهید داشته باشید مجبورید يك وکیل داشته باشید و هر وقت خواسته باشید صد نفر سر باز داشته باشید مجبورید يك سلطان داشته باشید باین لحاظ این قانون توأمأ باید تصویب شود که امتیاز فضلی و خدمتی در کار باشد و اگر اینطور که میفرمایند بخواهیم امروز سر باز را تهیه کنیم بدون اینکه در جات خدمت صاحب منصبان نظامی معلوم شود حالت بیشتر صاحب منصبان امروزه را پیدا

خواهد کرد که این درجات را طی کرده اند و باین جهت ملت و مملکت نتوانست آن استفاده را که لازم است از وجود صاحب منصب بکند مینماید .

سردار معظم - در يك قسمت اظهارات بنده برای آقای مخبر سوء تفاهم شده است گویا تصور کرده اند بنده در ابتداء مخالف بودم و آخر موافقت کردم در حالی که بنده عرض کردم این لایحه که شصت ماده است فقط پنج ماده آن راجع بسرباز گیری است و باقی مواد راجع بتفریع رتبه های نظامی است و برای اینکه در هر ماده جدا جدا مخالفت نکرده باشم مجبورم با کلیات این لایحه مخالفت بکنم و عرض کردم که اگر مسئله سر باز گیری را از مواد راجع بتفریع رتبه های نظامی تفکیک میکردند با آن قسمت اولی موافقت میشدم و حالا که تفکیک نشده است مخالفت بنده باقی است اینکه فرمودند سلسله نظامی مربوط بهمیدر است بنده هم تصدیق دارم و خودشان هم تصدیق خواهند فرمود که بنده چندین از این سلسله بی اطلاع نیستم و عرض میکنم که میبکنم از روی اطلاع است با وجود اینکه این سلسلهها بهمیدر مربوط هستند ممکن است آنها را از هم تفکیک کرده و بعد بترتیب نهم و تا رعایت الاهام فالاهم آن سلسله های مهم را از اول بگذاریم و اجرا کنیم وقتی نتیجه گرفتیم آنوقت سلسله درجه دوم را تهیه کنیم بعد درجه سوم را آن وقت آنها را جمع کنیم و يك سلسله همی درست کنیم و این سلسله های نظام بهم مربوط است نمی تواند دلیل خوبی این قانون واقع شود زیرا در نظام يك چیزهایی است که اساسی است و يك چیزهایی نقش و نگار و رنگ و روغن است اساس نظام سر باز گیری است تا وقتیکه تکلیف سر باز گیری معین نشده است تا وقتیکه ما نمیدانیم مسئله سر باز گیری چیست تا وقتیکه ما نمیدانیم تشکیلات نظامی چطور خواهد بود تا وقتیکه نمیدانیم در بودجه خودمان چه مبلغ برای قشون خودمان می توانیم تخصیص بدهیم و بیارت دیگر تا وقتیکه بی گذارده نشده است اگر بخواهیم به نقش و نگار بپردازیم و بگوئیم این نقش و نگار را حاضر کنیم در حالیکه مطمئن هستیم اجراء نخواهد شد و بگوئیم میگذاریم کنار هر وقت موقع رسید اجراء خواهیم کرد البته در قانون گذاری این نظر غلط است همیشه نظر مقنن در قانون گذاری باید اجرائی قانون باشد که رفع احتیاجات محسوسه مملکت را بکنند و الا آن قانون قانون نیست بلکه يك کتاب فلسفه است که باید در کتابخانه گذاشت در اینجا زیاد بر این عرض نمیکنم و دلالی که دارم همان بود که عرض کردم و این هم که بالا عرض کردم برای این بود که در اینجا درج شود و وقتیکه قانون تفریع رتبه های نظامی از مجلس گذشت بگویند يك کسی مخالف بود و پیش بینی کرد که این قانون اجراء نخواهد شد

معاون وزارت جنگ - خیلی اسباب سعادت است که امروز نمایندگان ملت متوجه با همیت نظام شده اند یعنی برای نظامیان اسباب سعادت است در این لایحه که بمجلس مقدس تقدیم شده است مسئله سر باز گیری کاملاً توضیح داده شده است و آنچه اساساً صحیح است باید سر باز گیری با اصول

اجباری باشد تنها بواسطه بعضی موافقی که هنوز تشکیلات مملکت صلاح نمی دانند اصول اجباری صوملی را بوقع اجراء بگذاریم اینست تاملتی که نمیتوانیم آن اصول را اجراء بکنیم همان سیستم سر باز گیری قدیم که اصول اجباری خصوصی است بهترین اصول است منتها باید نواقصش را رفع کرد و همانطور که عرض شد وزارت جنگ صلاح میدانند این مسئله صورت قانونی پیدا کند و بطور خلاصه هم در مقدمه لایحه که مشتمل است بر سر باز گیری و سلسله مراتب و تفریع درجات نظامی مفید شده است و لازم است این نکته را برای اطلاع خاطر نمایندگان محترم متذکر شوم که اوضاع مملکت ایران طوری است که بواسطه حایتهای خصوصی و بواسطه اقسام مختلفه دیگر که مناسب نمیدانم در اینجا شرح را عرض کنم بهترین نکات نظامی که مسئله ارتقاء رتبه است بی اهتائی شده است و وزارت جنگ این مطلب را خیلی لازم میدانند بجهت اینکه اگر فردا من بخواهم ده تا سر باز بیاورم ناچار يك صاحب منصب میخواهم و همان صاحب منصب باید بداند که يك قانونی از او حمایت خواهد کرد و حیثیت و قدمت خدمت و شرافت او را حفظ می کند بنده تصور میکنم با اوضاع حاضره کنونی مملکت وزارت جنگ ولو به ترتیب يك قسمت کوچکی از تشکیلات نظامی بدون این قانون با اصول صحیح نتوانند موفق شود لهذا این لایحه را پیشنهاد کرده و تصویب آن را از مجلس مقدس تقاضا می کند .

رئیس - گویا مذاکرات در کلیات کافی است پیشنهادی از طرف آقای مدرس رسیده است قرائت می شود رأی می گیریم .

(بضمون ذیل قرائت شد)

پیشنهاد می کنم که مطرح مذاکره خصوص مواد سر باز گیری باشد

رئیس - مقصودشان این است که این لایحه تفکیک شود آن قسمت که راجع بسرباز گیری است و ماده است مطرح مذاکره شود .

سردار سعید - بلی همانطور که نوشته اند مواد سر باز گیری مقدم نوشته شده است .

رئیس - صحیح است ولی وقتی که در کلیات شروع بمذاکره کردیم هیچ معلوم میشد که این دو لایحه کل محسوب میشود مقصود ایشان اینست که این دو لایحه تفکیک شود و تصریح شود که ۲ لایحه علیحده است آقای مدرس توضیحی راجع به پیشنهاد دارید بفرمائید ؟

مدرس - همانطوری است که فرمودید و زیاد تر از این توضیح لازم ندارد بنده پیشنهاد کردم در قانون سر باز گیری مذاکره شود بعد از آن که از او فارغ شدیم آن وقت قانون تفریع رتبه مطرح شود .

مخبر - بنده بکلی مخالفم همانطور که عرض کردم هر وقت دولت بدهنر میرزا احتیاج پیدا کند مجبور است يك ده باشی داشته باشد و ممکن نیست این مسئله بدون درجه و ترتیب فضیلت که خدمت نظامی معین شود مجبوراً بایندهمین طور که این قانون نوشته شده مرتباً از مجلس بگذرد

مدرس - عرض بنده این است این فرمایش که میفرمائید سر باز صاحب منصب می خواهند

قانون سر باز گیری قانون سر باز گیری صاحب منصب نیخواهد بنده عرض میکنم مقصود ما این است اول قانون سر باز گیری را بخواهیم و به بینیم چه اساسی دارد و وقتیکه ترتیب آن معین شد آنوقت مشغول قانون تفریع رتبه نظامی شویم که بجهت ترتیب باید تفریع رتبه داده شود عرض بنده با جنبه ای تفاوت ندارد و بنده میگویم آن قانونیکه راجع بتفکیک سر باز گیری قبلاً مطرح مذاکره شود بعد که فارغ شدیم و مقتضی شد در قانون تفریع رتبه مذاکره شود این دو قانون با هم بنده که سر رشته ندارم کم میشوم شاید بعضی آقایان هم کم شوند .

مخبر - هر چه فکر میکنم اختلافی بین هرائض خودم و فرمایشات آقای مدرس نمی بینم میفرمایند اول قانون سر باز گیری مطرح شود همینطور هم نوشته شده است از ماده اول شروع بقانون سر باز گیری میشود اگر فرمایشی در آن باب دارند در موقع مواد یکی یکی خواهند فرمود گمان میکنم اینقدر مذاکره لازم نباشد وقت مجلس را بیشتر از این تلف کنیم

رئیس - نه خیر اینطور نیست که میفرمائید مقصود آقا این است که صفحه اول این لایحه را بیک قانون مخصوص محسوب کنیم شور اولش که تمام شد برود بکمیسیون بعد بفاصله یکمندی برای شور دوم بمجلس بیاید بعد از اینکه شور دوم این شش ماده تمام شد و رأی گرفتیم آنوقت داخل در يك قانون دیگری که راجع بتفریع درجات نظامی است بشویم و لایحه جنبه ای میفرمائید بعد از اینکه شش ماده تمام شد ماده اول قانون تفریع درجات قشونی را بخواهیم .

مخبر - پس اگر اینطور است هرائض بنده با ایشان اختلاف دارد بنده عرض میکنم نظر وزارت جنگ و کمیسیون نظام این است که این دو قانون با هم دیگر از مجلس بگذرد و یکی بدون دیگری ناقص است باید مرتباً از مجلس بگذرد و تمام شود و بعداً برای شور ثانی دو باره از سر شروع شود اگر اینها را از هم دیگر تجزیه کنیم ناقص است .

رئیس - گویا مطلب واضح باشد آقای مدرس پیشنهاد میفرمایند که این قانون تفکیک شود دو قانون باشد یکی راجع بسرباز گیری و یکی راجع بتفریع درجات نظامی حالا رأی میگیریم به پیشنهاد ایشان آقایانی که این پیشنهاد را تصویب می کنند قیام نمایند .

(عده قلیلی قیام نمودند)

رئیس - تصویب نشد - رأی میگیریم داخل در مواد این قانون بشویم باخیر آقایانیکه تصویب میکنند داخل در شور مواد شویم قیام نمایند .

(عده قلیلی قیام نمودند)

رئیس - تصویب نشد - لایحه رد شد - مواد قانون یتیمی که بکمیسیون رجوع شده بود حاضر شده است یاخیر ؟

مخبر کمیسیون یتیم و تلگراف - هنوز حاضر نشده تصور میکنم برای روز پنجشنبه حاضر شود .

رئیس - برای روز پنجشنبه حاضر میشود .

مخبر - بلی تصور میکنم حاضر شود چون امروز عصر هم کمیسیون متعقد میشود .

مذاکره میکنیم برای جلسه بعد اگر تماشای هم حاضر نشود يك قسمتش حاضر خواهد بود .

مدیر رسی - برای مواد راجعه بکمیسیون عدلیه هم زمینه ساخته شده است لیکن بواسطه گرفتاری مجال پیدا نمیشود که یکروز کمیسیون عدلیه منعقد بشود و تمام شود اگر امروز منعقد بشود تمام میشود والا خوب است آقایان عصر پنجشنبه را بکمیسیون تشریف بیاورند که برای جلسه بعد تمام شود .

رئیس - پس اگر مخالفی نباشد جلسه آتیه روز شنبه سه ساعت بظهر مانده باشد و روز پنجشنبه کمیسیون پست و تلگراف و عدلیه هم منعقد شوند و راپورت خود را حاضر کنند و روز شنبه مطرح شود در این باب مخالفی نیست ؟

آصف الممالک - در جلسه گذشته تشریف نداشتید در موادی که بکمیسیون عدلیه رجوع شده بود مذاکره شد رای هم گرفته شد .

رئیس - در هر صورت چون این موادی که ارجاع بکمیسیون عدلیه شده است پنج ماده بیشتر نیست و برای پنج ماده نمیتوان یک جلسه معین کرد بنظر بنده بهتر این است روز شنبه جلسه منعقد شود و در این مواد و موادی که در کمیسیون پست و تلگراف حاضر میشود با هم رای گرفته شود .

نظام السلطان - بنده راجع بقانون نظام میخواستم یک چیزی عرض کنم .

رئیس - این لایحه رد شد .

معدل الدوله - بنده هم راجع بییشنهاد عرض داشتم ولی گویا موقع نداد .

رئیس - بلی لایحه رد شد و تا سه ماه دیگر ممکن نیست بمجلس بیاید جلسه روز شنبه سه ساعت قبل از ظهر و دستور هم مواد قانون پستی خواهد بود (مجلس یازده دقیقه قبل از ظهر ختم شد)

جلسه ۵۲

صورت مشروح مجلس روز شنبه ۱۳ شعبان ۱۳۲۳

مجلس دو ساعت قبل از ظهر در تحت ریاست آقای موتمن المملک تشکیل و صورت مجلس روز ۳ شنبه ۹ قرائت شد .

غائبین بدون اجازه - آقایان : حاج شیخ اسمعیل ناصر الاسلام - سردار معظم کردستانی

غائبین با اجازه - حاج مهزنا علی رضا - منتصر السلطان

رئیس - در صورت مجلس ملاحظاتی هست یا نیست ؟ (اظهاری نشد) ملاحظاتی نیست صورت مجلس تصویب - جمعی از آقایان نمایندگان استیضاحی از آقای وزیر داخله کرده اند صورت استیضاح قرائت میشود تا آقایان مسبوق شوند . (بمضمون ذیل قرائت شد)

مقام محترم مجلس شورای ملی ما اعضاء کنندگان ذیل از وزیر داخله راجع بوقایع ناگوار و پریشانی امور امروزه کرمانشاهان که نتیجه مسامحه و سوء تدبیر و اقدامات حضرت معظم له است استیضاح داریم متمنی است مراتب را بوزیر داخله اطلاع داده جلسه روز را بفوریت برای استیضاح فوق الذکر معین فرمائید

(باامضاء بیست نفر)

رئیس - صورت این استیضاح در جلسه قبل در ضمن مذاکرات از طرف یکی از آقایان برای بنده فرستاده شده در عرض این که

قبلاً بیاورند و بهیئت رئیسه بدهند در اینجا جز دستور نبود بنده هم چون خواستم بطرف مذاکرات قانونی که مطرح بود متوجه بود این بود که فراموش شد صورت استیضاح خوانده شود ولی بعد این مطلب ترمیم و اصلاح شد باین ترتیب که به آقای وزیر داخله نوشته شد که همچو استیضاحی شده است و روز شنبه برای جواب استیضاح بمجلس تشریف بیاورند بعد مرقومه از طرف آقای رئیس الوزراء رسید که فعلاً حاضر است و برای اطلاع آقایان قرائت میشود .

(باینمضمون قرائت شد)

ریاست محترم مجلس شورای ملی - مرقومه محترمه ۸۶۹ مجلس مقدس که متضمن ورقه استیضاح جمعی از آقایان نمایندگان محترم از وزیر داخله بود در هیئت دولت قرائت شد از آنجائی که کار کرمانشاهان راجع بشخص وزیر داخله نبوده و تمام هیئت دولت مسئول امور آنجا هستند لهذا طرف این استیضاح تنها وزیر داخله نیست بلکه همه هیئت دولت خود را جواب گوی این استیضاح میدانند علیهذا روز شنبه در ساعت مقرر هیئت دولت برای جواب با استیضاح مرقوم در مجلس شورای ملی حاضر رئیس - الوزراء و سایر وزراء جواب استیضاح را بیان خواهند نمود .

رئیس - چون روز استیضاح بسته بتصویب مجلس است اگر آقایان تصویب می کنند بایست استیضاح امروز بعمل بیاید در این باب مخالفی هست

حاج شیخ اسدالله - مطابق نظامنامه

داخلی و ترتیبات قانونی روزی که صورت استیضاح در مجلس قرائت میشود بایست هیئت وزراء بمجلس تشریف بیاورند و قرار روز استیضاح را بدهند ظاهر عبارت نظامنامه این است که در همان روزی که استیضاح خوانده میشود داخل مذاکره آن نیاید حالا اگر آقایان نمایندگان تصویب میفرمایند که امروز داخل مذاکره بشوند یک چیزی است که باید قبلاً بمجلس شورای ملی آنرا حل کنند و رای بدهند و الا مطابق نظامنامه امروز نمی شود داخل در مذاکره شد حالا اگر مجلس تصویب میکنند باید رای بدهد .

رئیس - در نظامنامه هیچ چیزی که میفرمائید نوشته نشده است ماده ۴ نظامنامه داخلی مربوط باین مسئله نیست و حالا قرائت میشود .

(بمضمون ذیل قرائت شد)

هر نماینده که میخواهد از وزیری استیضاح نماید باید تقاضای خود را کتبا بر رئیس داده و موضوع استیضاح را در ضمن معین نماید رئیس آنرا در مجلس قرائت می کند و مجلس باید آن تقاضا را قبول نموده و پس از آنکه از اظهارات وزیر یا وزراء در باب تعیین روزی که استیضاح بایست بعمل آید مستحضر شد بدون مباحثه در اصل موضوع قرار روز استیضاح را بدهد استیضاحاتی که در باب امور سیاسی داخل مملکت است نباید بیش از یک ماه بعد از تمویق نماید .

رئیس - موافق این ماده چون آقایان وزراء حاضر شده اند امروز جواب بدهند اگر مجلس هم قبول کنند که امروز استیضاح بعمل آید می توان استیضاح کرد در این باب مخالفی هست (مخالفی نشد) مخالفی نیست - پس استیضاح امروز بعمل میآید آقایانی

که کتباً اجازه خواسته اند (۹) نفر هستند که بترتیب اجازه داده می شود اولی آقای حاج عز الممالک هستند .

حاج عز الممالک - اوضاع ناگوار

کرمانشاهان بمقیده بنده اساساً چیزی نیست که قابل تردید باشد یعنی طوری مسئله مهم و قابل اهمیت است که ما اعضاء میکنند کان صورت استیضاح را وا داشت که در

این موضوع استیضاح کنیم و در مجلس شورای ملی علناً این مطلب را مطرح مذاکره قرار دهیم بنده قبل از آنکه تصور کنم که استیضاحی در این موضوع لازم است بوظیفه نمایندگی خود عمل نموده و مشاوری از آقای وزیر داخله کردم و البته آقایان نمایندگان

مسئوفند که آقای وزیر داخله هم در آنخصوص جوابی دادند بنده مترصد بودم که بر طبق آن جواب اقداماتی بشود و اقلاً از آن اوضاع که تا آن روز از برای اهالی بدبخت کرمانشاهان پیش آمده بود جلوگیری بشود ولی متأسفانه هیچ نتیجه بر آن مشمول و جواب مترتب نشد و ناچار شدیم در این موضوع استیضاح کنیم اخباری که در این مدت رسیده و بنده دیده ام خبرها و تلگرافات متضادی است (که حالا لازم بدانند قرائت بشود یا نشود چه عرض کنم) و چیزی که حقیقتاً

میتوان گفت اینست که معلوم نیست مثل وزیر داخله نسبت بامورات آنجا چیست و چیزی که محقق است این است که این مطالب پیش بینی میشد و مگر هم گفته شد و در اینخصوص از هیئت دولت هم تقاضا شد

ما نمایندگان کرمانشاه بر حسب وظیفه و کالت خودمان گرفتاری و بدبختی اهالی کرمانشاه را که هیچ قابل تردید نبوده مکرر گفتیم و بنده شخصاً وزیر داخله را مسئول عدم اعزام حکومت و مسامحه در آن میدانم و همین مسئله بنا اجازه میدهد که این مطلب را موضوع استیضاح قرار دهیم برای اینکه بنده شخصاً یا سایرین که وکالت یک ملت را قبول میکنند نمیتوانیم ساکت باشیم و فقط بخواهیم کار بگذرد و یک ولایت یا سایر ولایات دیگر بواسطه مسامحه دولت دچار این انقلابات

بشود بنده چطور میتوانم ساکت باشم و بوظیفه و کالت خود عمل نکنم و این مسئله را در مجلس شورای ملی علناً اظهار نمایم که یک ولایتی این طور دچار انقلابات و گرفتاری بشود و معلوم نیست که بعد از اینهم بچه حالت بدتری دچار خواهد شد چطور ممکن است بنده این وقایع ناگوار را که برای اهالی کرمانشاه پیش آمده و یقین دارم خود وزیر داخله و سایر وزراء هم تصدیق خواهند کرد

کتابه این وقایع بی اندازه از برای اهالی بدبخت کرمانشاه موحش و بی اندازه خطرناک است تماشا کنم یعنی بنده خطر آن را بالاتر از اینها میدانم بهیچوجه نمیتوان قبول کرد که ممکن نبوده است وزیر داخله در این مدت متعادی فکری از برای اینکار

بکنند و نتواند جلوگیری از این انقلابات و قتل و غارت و این خساراتی که بر مردم وارد آمده بشاید بنده میترسم که بدتر از اینها از برای اهالی آنجا پیش بیاید چون موضوع استیضاح بنده اوضاع کرمانشاه است و نباید از سایر جاها اظهاراتی بکنم و فقط راجع بهمان محوطه استیضاح مینمایم و بنده نمیتوانم ساکت باشم و تصور کنم که برای آقای وزیر داخله ممکن نبوده است اقداماتی بکنند حالا بنده نمایانم که علت این وقایع ناگوار را منحصر بدهم اعزام حکومت بکنم